

ÇİN'İN YENİ SİBER GÜVENLİK DÜZENLEMELERİ VE OLASI ETKİLERİ

Dijital ödemeler, en fazla internet kullanıcısına sahip mobil hizmetler açısından dünyanın en büyük dijital pazarı olan Çin, siber güvenliğini güçlendirmek için çaba göstermektedir. Başkan Xi Jinping'in 2020'de verileri emek, teknoloji, arazi ve sermaye ile birlikte beşinci "üretim faktörü" olarak kabul eden veriye dayalı yönetim vizyonu doğrultusunda, 2021 yılı, veri depolama, veri iletimi ve kişisel verilerin gizliliğinin yönetimi hakkında bir dizi yeni düzenleme getirmiştir. Çin hükümeti, siber dünyada düzenlemeler geliştirme çabalarını yoğunlaştırarak, siber güvenlik ve gelişmekte olan teknolojilerin entegrasyonunu teşvik ederek 2023 yılına kadar siber güvenlik teknolojilerinde atılımlar gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Özellikle, Temmuz 2021'de, Çin Sanayi ve Bilgi Teknolojileri Bakanlığı, siber güvenlik sektörünü 2023 yılına kadar yıllık %15 büyüme ile 250 milyar yuana (38,6 milyar dolar) çıkarmak amacıyla 2021-2023 yıllarını kapsayan siber güvenlik sektörü için bir taslak plan yayımlamıştır. Plan, enerji, finans, ulaşım, sağlık ve eğitim sektörlerine öncelik vermekte olup, veri güvenliği teknolojilerinin araştırılması ve uygulanması yoluyla 5G, yapay zekâ, büyük veri ve bulut bilişim teknolojilerinin ağ güvenliğini güçlendirmeyi hedeflemektedir. Bunu başarmak için Çinli yetkililer, siber güvenlik yatırımlarını artırmayı ve veri koruma teknolojilerini geliştirmeyi hedeflemektedir. Çin'in siber güvenlik pazarı, 2020'de siber güvenlikle ilgilenen 3000'den fazla işletme ile 170 milyar yuana (26,6 milyar dolar) ulaşmış olup bu rakam 2015 ile karşılaştırıldığında iki kat daha fazla olduğu görülmektedir.

Taslak politika, Çin makamlarının Haziran ayında 13. Ulusal Halk Kongresi Daimi Komitesi'nin 29. oturumunda kabul edilen ve 1 Eylül 2021'de yürürlüğe giren yeni bir Veri Güvenliği Yasası hazırlarken ortaya çıkmıştır. Yeni Kanun içerisinde veri güvenliği en önemli öncelikler arasında yer alırken, Kanun aynı zamanda veri teknolojilerinin araştırılması ve geliştirilmesi ile veri depolama, kullanım, aktarım ve ticaret dâhil olmak üzere veri işleme faaliyetlerine odaklanmaktadır. Belge, öncelikle verilerin yerelleştirilmesini, yani Çin'de üretilen tüm verilerin Çin'de

tutulması gerektiğini ima eden veri güvenliği denetimini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Büyük uluslararası şirketlerin ürettikleri verileri ülke içinde saklamaları ve ilgili düzenleyicilerin denetimine tabi olmaları gerekmektedir, aksi takdirde 100,000 yuandan (15,660 dolar) az ve 1 milyon yuandan (156,934 dolar) fazla olmamak üzere para cezasına çarptırılabilir. Bununla birlikte, bazı durumlarda, cezalar 10 milyon yuandan (1,56 milyar dolar) işletme lisansının iptaline kadar varabilmektedir.

Veri Güvenliği Yasası ve siber güvenlik sektörüne yönelik taslak planın yanı sıra, Kasım 2021'de yürürlüğe giren Ulusal Halk Kongresi Daimi Komitesi tarafından Kişisel Bilgilerin Korunması Yasası (PIPL) Ağustos ayında kabul edilmiştir. PIPL, hem Çin içinde hem de dışında Çin vatandaşları için kişisel bilgilerin korunmasına yönelik düzenlemeleri belirtmektedir. Kanun, kişisel bilgi işleme düzenlemelerini genişletmiş, olası sosyal sorunlara yanıt olarak görüntülerin ve kişisel kimlik bilgilerinin toplanmasına ilişkin yeni hükümler ve seçkin kişisel bilgi hakları ve prosedürleri içermiştir. Kişisel bilgiler, "kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişilere ilişkin elektronik veya diğer yollarla kaydedilen her türlü bilgi" olarak tanımlanmaktadır.

Görüldüğü üzere, üç belge de Çin'deki tüm veri oluşturma süreçlerini korumaya odaklanan siber uzay için ulusal kapsamlı bir çerçevenin parçası olarak geliştirilmiştir. Kabul edilen çerçeveler, Çin'de veri depolamayı gerektirmenin yanı sıra, yasa uygulayıcının talebi üzerine sağlanması gereken tüketicilerin kişisel bilgileri de dâhil olmak üzere gerekli her türlü bilgiyi talep etme hakkını saklı tutmaktadır. Uygulanan düzenlemeler bu nedenle yabancı ve yerel büyük işletmeleri etkilemekte olup, kullanıcıların kişisel verilerinin korunmasında ciddi zorluklara neden olmakta ve operasyonları ile genel olarak finansal piyasaları engellemektedir. Ayrıca, Çin hükümeti, özellikle dış pazarlarda halka arz için başvuran Çinli şirketlerle ilgili olarak siber güvenlik yasası için bir revizyon taslağı yayımladı. Düzenlemeye göre 1 milyondan fazla kullanıcısı olan şirketlerin deniz aşırı halka

arz başvurusunda bulunmadan önce bir incelemeye tabi tutulmalarını gerektirmektedir.

Geçmişte bakıldığında, Çin'in büyük siber güvenlik stratejisi, Aralık 2015'te Başkan Xi'nin konuşması sırasında özetlenmiştir. Tekno-milliyetçi ve tekno-küreselci düşüncenin ardından Çin hükümeti, 2016 yılında Çin'in siber uzay yönetimi vizyonunu netleştiren ilk Ulusal Siber Uzay Güvenlik Stratejisi'ni tanıtmıştır. Strateji, ekonomik, politik, sosyal ve kültürel güvenlik dâhil olmak üzere Çin'in siber uzaydaki çıkarlarını korumaya yönelik önlemleri içermektedir. Çin ayrıca, 2017'de, ülkenin küresel siber düzeni şekillendirmedeki rolünü daha da netleştiren Siber Uzayda Uluslararası İşbirliği Stratejisi'ni yayımlamıştır. Çin, kendisini küresel siber uzayda lider bir güç olarak görmekte olup, siber uzayın küresel kurumsal mimarisinin tasarımına katılmayı hedeflemektedir.

Son zamanlarda sunulan yeni düzenlemeler, Çin'in, verilerle ilgili prosedürlerin kontrolünü ve denetimini artırarak siber güvenlik düzenlemelerini geliştirmeye çalıştığını göstermektedir. Yetkililer, kullanıcılardan büyük veri üretilmesinden kaynaklanan ulusal güvenliğe yönelik potansiyel riskleri engellemeye çalışmaktadır. Siber güvenlikteki gelişmelere dayanarak, bazıları Çin'in kendi başına bir veri imparatorluğu haline geldiğini dile getirirse de, bazıları Çin'in "teknolojik bir süper güç" olarak onaylanmasını istemektedir. Her iki durumda da, Çin hükümeti, merkezi ve yetkili mekanizmalar inşa etmek için siber güvenlik düzenlemelerini sıklaştırırken, diğer yandan siber alanının kapasitesini ilerleterek güçlendirmektedir.

Sonuç olarak, Çin hükümetinin siber güvenliğini sıkılaştıran tek ülke olmadığı söylenebilir. Örneğin, ABD ve diğer dijital devletler de veri güvenliklerinin yukarıdan aşağıya koordinasyonunu sağlamaya çalışmaktadır. Gelişen siber teknolojilerin yanı sıra, siber uzayın işleyişini sürdürmek için karmaşık tehditlerin güvenliği esastır. Her iki durumda da, siber güvenlik için evrensel bir yasanın olmadığı zamanlarda, Çin'in bu tür siber düzenlemelerin bir modeli olma şansı bulunmaktadır.

Politika, Dış İlişkiler ve Güvenlik

- Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Comart Tokayev, Avrupa Konseyi Başkanı Charles Michel ile görüştü. Taraflar, siyasi, ticari ve ekonomik iş birliğine odaklanarak Kazakistan ve Avrupa Birliği (AB) arasındaki stratejik ortaklık durumunu ve beklentilerini ele aldılar. Politika-kacılar ayrıca, Afganistan'daki durum da dâhil olmak üzere uluslararası ve bölgesel gündemi değerlendirdiler. Cumhurbaşkanı Tokayev, Kazakistan ve AB'nin son üç yıldır güven, karşılıklı saygı ve ortak önceliklere dayalı güçlü ilişkiler kurduğunu kaydetti (Kazinform, 26.11.2021).
- Kırgızistan Dışişleri Bakanı Ruslan Kazakbayev, Aşkabat'ta Türkmen mevkidaşı Raşid Meredov ile görüştü. Taraflar, siyasi diyalogun daha da derinleştirilmesinin ve ticari ve ekonomik iş birliğinin geliştirilmesinin önemini vurguladılar. Bakanlar, Kırgız-Türkmen kalkınma fonunun oluşturulması ve Bişkek'te Türkmenistan iş merkezinin inşası da dâhil olmak üzere daha önce varılan anlaşmaların uygulanmasındaki ilerlemeyi görüştüler. Görüşmede, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'nın gündemindeki konular da ele alındı (Kabar, 28.11.2021).
- Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Ermenistan Başbakanı Nikol Paşinyan ve Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Soçi'de bir araya gelerek bir bildiriye imza attılar. Başkanlar, tam bir ateşkes ile ekonomik ilişkiler ve iletişiminin engellenmesine ilişkin önceki açıklamaların uygulanmasını görüştüler. Taraflar, daha önce yapılan açıklamalar doğrultusunda taahhütlerini daha tutarlı bir şekilde yerine getireceklerini teyit ederek, Azerbaycan-Ermenistan sınırında istikrar ve güvenliğin artırılmasına yönelik adımlar atılması konusunda mutabık kaldılar (AzerNews, 27.11.2021).
- Duşanbe, Orta Asya ve AB ülkeleri dışişleri bakanlarının on yedinci toplantısına ev sahipliği yaptı. Görüşmede taraflar, siyasi, ticari, ekonomik, su ve enerji alanlarında bölgeler arasındaki iş birliğini güçlendirmeye yönelik Orta Asya ülkeleri ve AB arasında daha verimli iş birliği zeminini oluşturacak konuları görüştüler. Katılımcılar özellikle, Afganistan'daki duruma özel ilgi göstererek, bölge ülkeleri ile Afganistan arasındaki sınırların korunmasının önemini vurguladılar (Avesta.tj, 22.11.2021).
- İran'ın Türkiye Büyükelçisi Muhammed Farazmand, İran'ın, Kafkasya'da 3+3 formatına verdiği desteği teyit etti. Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından Kasım 2020'de gündeme getirilen 3+3 formatı, İran, Rusya ve Türkiye gibi üç büyük bölgesel gücün yanı sıra Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan gibi üç Kafkas devletinden oluşmaktadır. Büyükelçi, Kafkasya'nın üç komşu ülkesi olan İran, Rusya ve Türkiye'nin daha önce 2011 yılında Suriye'de tansiyonun düşürülmesi ve akan kanın durdurulması konusunda başarılı bir deneyime sahip olduğunu vurguladı (Anadolu Ajansı, 23.11.2021).
- Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Türkmenistan'ı ziyaret ederek, Türkmen mevkidaşı Kurbankulu Berdimuhamedov ile bir araya geldi. Görüşmede, Cumhurbaşkanları ikili iş birliği ve ortak çıkarları ilgilendiren gündemdeki uluslararası meselelerle ilgili çeşitli konuları ele aldılar. Görüşmelerin ardından taraflar, Türkiye ile Türkmenistan arasındaki temel iş birliği alanlarını özetleyen dokuz maddelik ortak bir bildiriye imza attılar (Dailysabah.com, 27.11.2021).

Ekonomi, Finans ve Enerji

- 2021'in başından bu yana Kazakistan ve Belçika arasındaki ikili ticaret hacmi, 300 milyon doları aştı. Kazakistan'ın ihracatı demir dışı metallerden kimyasal ürünlere kadar çeşitlilik gösterirken, ithalatı ise makine, elektrikli ekipman, optik aletler ve kimya sanayi ürünlerinden oluşmaktadır. İki ülkenin iş adamları, Kazakistan'a keten ihracatı konusunda anlaşmaya varmayı, bu hammaddenin Kazakistan'da işlenmesi için bir işletme açmayı ve buradan Çin'e ihracat yapmayı planlamaktadır (Qazaq TV, 25.11.2021).
- Özbekistan, insan hakları, çalışma standartları ve çevre ile ilgili 27 önemli uluslararası sözleşmeyi onaylayarak, İngiltere'nin Genişletilmiş Genelleştirilmiş Tercihler Sisteminin ilk yararlanan ülke oldu. Böylece, Özbekistan'da üretilen 7,800 çeşitten fazla mal, İngiltere'ye sıfır ithalat vergisiyle ithal edilecektir. İngiltere de Özbekistan'ın tekstil, tarım ve diğer ürünlerine erişebilecektir (UzReport, 23.11.2021).
- Özbekistan yenilenebilir enerji sektörünü geliştirmeye devam etmektedir. Geçtiğimiz günlerde, ülkenin Cumhurbaşkanı Şavkat Mirziyoyev, güneş ve rüzgâr santrallerinin kapasitesini 2026 yılına kadar 8,000 MW'a çıkarmayı hedeflemektedir. Tahminlere göre, yeni güneş ve rüzgâr santralleri inşa etmek için yaklaşık 6 milyar dolar değerinde bileşen ve malzemeye ihtiyaç duyulacaktır. 2022 yılında ülkenin farklı bölgelerinde toplam 900 MW kapasiteli beş güneş enerjisi santrali kurulacaktır (UzReport, 23.11.2021).
- Kırgızistan Ekonomi ve Ticaret Bakanı Daniyar Amangeldiyev, çalışma çağındaki nüfusun ülkeyi terk etmeye devam ettiğini duyurdu. 2016-2020 döneminde, göçmen havaleleri Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla'nın ortalama %30'una tekabül etmektedir. Bu hacim, tüm ülkenin bütçe harcamalarını aşarak 2.1 milyar doları tutarına ulaşmıştır. Açıklamada, göçmen işçi havalelerinin, Kırgızistan'daki doğrudan yabancı toplam yatırımlarından daha yüksek olduğu ifade edildi. Bakan, yeni işletmelerin açılması ve ek tarım alanları oluşturmak suretiyle ülkede istihdam yaratılmasını önerdi (Kabar, 26.11.2021).
- Geçtiğimiz günlerde Türkmen-Çin İşbirliği Komitesi, Türkmenistan Başbakan Yardımcısı Serdar Berdimuhamedov ve Çin Başbakan Yardımcısı Han Zheng'in başkanlık ettiği çevrimiçi bir toplantı gerçekleştirildi. Taraflar, dijital ekonomi, finans ve bankacılık sektörleri, düşük karbonlu kalkınma, tarım ve kaynakların korunması alanlarında iş birliğini güçlendirmeyi önerdiler. Taraflar ayrıca yakıt ve enerji kompleksine ilişkin anlaşmaların uygulanmasını da görüşerek, bir dizi ikili belgeye imza attılar (Orient, 23.11.2021).
- İran ile Azerbaycan arasındaki ikili ticaret artmaktadır. Devam eden İran yılının ilk yedi ayında ticaret cirosu %14 oranında artmıştır. İran, 7 ayda Azerbaycan'a yaklaşık 273 milyon dolar değerinde 466 bin ton mal ihraç etti. Aynı dönemde İran, Azerbaycan'dan 27 milyon dolar değerinde 15 bin ton mal ithal etti. 2021'de Azerbaycan, İran'ın 7 aylık toplam ihracatında 12. sırada, İran'ın toplam ithalatında ise 39. sırada yer aldı (AzerNews, 24.11.2021).

Toplum ve Kültür

- Kırgızistan Eğitim Bakanı Bolotbek Küpeşev, Çin'in Kırgızistan Büyükelçisi Du Dewen ile görüştü. Taraflar, Çin'de okuyan Kırgız öğrencilere burs ve çeşitli destekler sağlamaya odaklanan eğitim ve bilim alanındaki Kırgız-Çin iş birliğinin güncel konularını görüştü. Görüşmede varılan mutabakatların uygulanmasına yönelik kapsamlı çalışmaların yürütülmesi için taraflar ortak çaba gösterme konusunda mutabık kaldılar (Kaber, 25.11.2021).
- Japon hükümeti, hastanelerin iyileştirilmesi için Tacikistan'a 244,443 dolar değerinde bir hibe sağladı. Hibe sözleşmeleri, Japonya'nın Tacikistan Olganüstü ve Tam Yetkili Büyükelçisi Takayuki Miyashita ve Tacik tarafının temsilcileri tarafından imzalandı. 2021'de Japon hükümeti Tacikistan'a yaklaşık 21 projeyi devrederek, 20 yeni proje için de hibe sözleşmesi imzaladı. Japon hükümeti, daha iyi bir gelecek için desteklerin devam ettirileceğini ve Tacikistan halkıyla birlikte çalışmayı taahhüt ettiklerini belirtti (ASIA-Plus, 25.11.2021).
- Türkmenistan'ın Kazakistan Büyükelçisi Batır Rejepov tarafından yapılan açıklamaya göre, 2022 yılında "Türkmenistan Kültür Günleri" Kazakistan'da düzenlenecektir. Batır Rejepov, Kazakistan Cumhurbaşkanı'nın geçtiğimiz günlerde Türkmenistan'a yaptığı devlet ziyaretinin bu girişimin itici gücü olduğunu açıkladı. Etkinlik, Türkmenistan ve Kazakistan arasında diplomatik ilişkilerin kurulduğundan yıl dönümüne denk gelmektedir (Turkmenportal.com, 24.11.2021).
- AB ile Kazakistan Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Orta Asya ülkeleri için Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH) konusunda yeni bir platform başlattı. SKH Platformu, SKH'ye ulaşmak için Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan ve Türkmenistan hükümetleri ve sivil toplum kuruluşları ile birlikte çalışacaktır. SKH Platformu, bölgesel sürdürülebilirlik sorunlarının çözümü için tüm çabaları harekete geçirerek, ülke genelindeki çabaları, bölgesel ölçekte entegre etmede önemli bir rol oynayacaktır (Undp.org, 22.11.2021).
- Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ülkelerinin temsilcileri, Minsk'te düzenlenen BDT bilim adamlarının üçüncü forumuna katıldı. Forumun katılımcıları, BDT'de bilim ve eğitim iş birliğini geliştirmeye yönelik mekanizmaları ve yöntemleri görüştü. Forumun sonuçlarını takiben, temsilciler, ilişkinin ana amaçlarını ve yönlerinin yanı sıra modern araştırmaların yürütülmesini talep eden bir bildiriye kabul ettiler. Bu ortak eylemler, karşılıklı yarar sağlayan iş birliği ilkelerine dayanacaktır (Centralasia.news, 27.11.2021).
- Özbekistan Yasama Meclisi İnsan Hakları Komiseri Feruza Esmatova başkanlığındaki Özbek heyeti Türkiye'yi ziyaret ederek Türkiye Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç ile görüştü. Görüşmede, Türkiye ve Özbekistan Ombudsmanı arasında bir mutabakat ve iş birliği zaftı imzalandı. Belgenin, iki ülke kurumlarının ortak çalışma alanlarını geliştirmesi ve iki devlet arasındaki hukuk alanında devam eden araştırmalara katkıda bulunması beklenmektedir (Anadolu Ajansı, 22.11.2021).